

ବାଲେଶ୍ୱରର ଲୋକଗୀତ ପରମ୍ପରା

ପ୍ରଫେସର ଦେବାଶିଷ ପାତ୍ର

ପ୍ରଫେସର ଓ ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ, ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ, ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବ୍ୟାସବିହାର, ବାଲେଶ୍ୱର -୮୯

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ଏକ ଗଭୀର ଲୋକଧାରା ସମୃଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳ ଭାବରେ ପରିଚିତ। ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଲୋକଗୀତ ଯଥା ଶିଶୁଗୀତ, ଧାର୍ମିକ ଗୀତ, ସାମାଜିକ ଗୀତ ଓ କୃଷିପ୍ରଧାନ ଗୀତ ଆଦି ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ସଂସ୍କାର ଓ ଜୀବନଶୈଳୀ ସହ ଜଡ଼ିତ। ଏହି ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ମାନବଜୀବନର ଉତ୍ସବ, ଦୁଃଖ, ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ପ୍ରତିଛବି ଭାବେ ଦେଖାଯାଏ। ଉପସ୍ଥାପିତ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଗୀତମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ତାହାର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଧାର୍ମିକ ପ୍ରଭାବକୁ ଉଦ୍ଘାଟନ କରିଛି। ଏହା ସହିତ ଗାଥାଗୀତା, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଗୀତ ଉପରେ ବଂଶୀୟ ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇଛି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ : ବାଲେଶ୍ୱର, ଲୋକଗୀତ, ବାଚିକ ପରମ୍ପରା, ଓଡ଼ିଆ ଲୋକସାହିତ୍ୟ, ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଲୋକକ୍ଷେତ୍ର, ଆଞ୍ଚଳିକ ସଂସ୍କୃତି, ଶିଶୁଗୀତ, ଧାର୍ମିକ ଗୀତ, ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରା, ଭୌଗୋଳିକତା, ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଧାରା, ଗାଥାଗୀତା, ଆଞ୍ଚଳିକ ମିଥ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ଗାୟକ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ବଂଶୀୟ ପ୍ରଭାବ, କୃଷିକୈନ୍ଦ୍ରିକ ଗୀତ, ଲୋକଭୂମି, ସଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରବାହ

ବାଚିକ ପରମ୍ପରା ହେଉଛି ଲୋକଧାରାର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଅଙ୍ଗ। ଯାହା କାଳକାଳଧରି ମାନବ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଫସଲ ରୂପେ ଶୁଣି ଓ ସୃଷ୍ଟିରେ ବଞ୍ଚିରହିଛି। ଯଦିଓ ବାଚିକ ବା ମୌଖିକ ପରମ୍ପରା ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ନୁହେଁ ତଥାପି ତାହା ଲୋକ ଜୀବନ ଓ ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶଧାରା ବଖାଣିବରେ ସମର୍ଥ। ଯଦିଓ ଏହା ଜନସମୁଦାୟର ସର୍ଜନାତ୍ମକ ମନ ଓ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟର ମିଳନରୁ ସୃଷ୍ଟ, ତଥାପି ଏହା ଲୋକବିଜ୍ଞାନ ପରିସରଭୁକ୍ତ। ଏହାର କାରଣ, ଲୋକଧାରାରେ ଥାଏ ଲୋକବିଶ୍ୱାସ, ଲୋକପ୍ରଥା ଓ ଅନୁଭୂତିର ରୂପାୟନ। ଏପରିକି ଆବେଗ, କଳ୍ପନା ଓ ବାସ୍ତବତା ମିଶି ମାନ ସରୂପ, କାର୍ଯ୍ୟ ରୂପ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ରୂପର ସମାହାର ହୋଇଥାଏ ବାଚିକ ପରମ୍ପରାରେ। ସେଥିପାଇଁ ସ୍ୱ-

ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିବା ଲୋକସାହିତ୍ୟ ବାଛିଥାଏ ଆମରତ୍ନର ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ; ଯାହାକୁ ଆଧାର କରି ଗୋଟିଏ ମାନବ ସମାଜର ନୃତାତ୍ମିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ସାଂସ୍କୃତିକ ଗଠନ ବିନ୍ୟାସ ଓ ସର୍ଜନଶୀଳ ମାନସିକତା ସଂପର୍କରେ ଜାଣିହୁଏ।

ଲୋକସାହିତ୍ୟର ଏକ ବିଭାଗ ହେଉଛି ‘ଲୋକଗୀତ’, ଯାହା କେବଳ ଏକ ବାଚିକଧାରା ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରବାହ। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମାଜ ହିଁ ଲୋକଗୀତର ସୃଷ୍ଟା ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଭୂମିକୈନ୍ଦ୍ରିକ। ଏହି ଭୂମି କହିଲେ, ଭୌଗୋଳିକଭୂମି ଓ ଭାଷାଭୂମିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ। କାରଣ ଲୋକଗୀତ, ଲୋକକାହାଣୀ ଆଦି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୌଗୋଳିକ କ୍ଷେତ୍ର, ଭାଷାକ୍ଷେତ୍ର ଓ ସାମାଜିକ

ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରୁ ସୃଷ୍ଟିହେବାସହ ତାହା ବ୍ୟାବହାରିକତା ପାଇଁ ଭୂମି ଯୋଗାଇ ତାହାକୁ ସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି। ଏପରିକି ଲୋକଜୀବନ ଅସ୍ଥିତା ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ ଏବଂ ଲୋକସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ର ଅସ୍ଥିତା ସହ ଯୋଡ଼ିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଭୂମି କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଏବଂ ଲୋକଗୀତ ମଧ୍ୟ ଭୂମିତତ୍ତ୍ୱକୁ ଧରଣ କରିଥିବ ଗ୍ରହଣ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକଗୀତ ପରମ୍ପରାର ଅନ୍ୟତମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ କୃଷିକୈନ୍ଦ୍ରିକ ପରମ୍ପରା ଓ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନଭିତ୍ତିକ ଅଭିକ୍ରିୟାକୁ ଶ୍ରେୟ ଦିଆଯାଇପାରେ। ହୁଏତ ଜୀବନ ଓ ଜଗତକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦେଖିବାର ଅନୁପମତ୍ତ୍ୱ କାରଣରୁ ଲୋକଗୀତର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଇପାରେ। ମାନବରେ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ସଂପର୍କ, ସାମୂହିକ ବିଚାର, ଗାୟକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ସୃଷ୍ଟି ଲୋକଗୀତ କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ଓ ଉତ୍ସ ସହିତ ସମନ୍ୱିତ। ତାହା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇପାରେ ମାତ୍ର ସେ ଘିର ନୁହେଁ, ଝରଣା ପରି ଚଞ୍ଚଳ। ବାସ୍ତବତା ଓ କଳାତ୍ମକତାର ସମନ୍ୱୟ ହୋଇଥାଏ ଲୋକଗୀତରେ, ଏପରିକି ସମ୍ବେଦନକୁ ଧାରଣ କରିଥିବାରୁ ତାର ବିଲୁପ୍ତ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଭୌଗୋଳିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚାରୋଟି ଲୋକକ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି। ତାହାହେଲା ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ, ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ, ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଓ କେନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଚଳ। ବାଲେଶ୍ୱର ହେଉଛି ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଲୋକକ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ। ଏହା ଲୋକକ୍ଷେତ୍ରର ଭାଷାର ଏକ ଆଞ୍ଚଳିକ ରୂପ ରହିଛି। ତେଣୁ ଏଠାକାରେ ବାଟିକ ପରମ୍ପରାରେ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳଠାରୁ ଭିନ୍ନତା ଦେଖାଯାଏ। ଏହି ଭିନ୍ନତାର ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ ହୋଇଛି ବାଲେଶ୍ୱରର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ସୀମା ସହିତ ଲାଗିହୋଇ ରହିଛି। ଅତଏବ ବଙ୍ଗୀୟ ଲୋକଭୂମିର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖିବାକୁ

ମିଳିଛି। ପୁନଶ୍ଚ କିଛି ପ୍ରଥା – ପରମ୍ପରା ଓ ପର୍ବପର୍ବାଣୀର ଭିନ୍ନତା କାରଣରୁ କିଛି ଲୋକଗୀତ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଯାହା ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଗୀତର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟକୁ ଦର୍ଶାଇଥାଏ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଗୀତଗୁଡ଼ିକ ମୌଳିକ ଜୀବନଧାରା ବଖାଣିବାରେ ସମର୍ଥ, ପୁନଶ୍ଚ ଏଗୁଡ଼ିକରେ ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ। ଏହି ମୌଖିକ ଗୀତର କାହାଣୀଧର୍ମୀ ବିଭବ(fictive genre) ସହିତ ସଂପର୍କ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୀତ ସହିତ ଗାଥାଗୀତା, ଦୀର୍ଘଗୀତରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ମିଥ୍ୟା, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଇତିହାସ କେତେକାଂଶରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥାଏ। ତେବେ ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ସାମାଜିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ସାମାଜିକ ସହାବସ୍ଥାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ହିଁ ଏହା ଲୋକଗୀତ ସହିତ ଜଡ଼ିତ। ଏପରିକି ବ୍ୟବହାରିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ସମସ୍ତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତି ଯେପରିକି: ଶିଶୁଗୀତ, ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରାଗୀତ, ଧାର୍ମିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଗୀତର ଏଠାରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଭିତ୍ତିକ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଗଲା, ଯାହା ସେମାନଙ୍କ ଲୋକଧାରାକୁ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ କରାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହେବ।

ଶିଶୁଗୀତ

ଶୁଶୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗାନ କରାଯାଉଥିବା ଗୀତ ଏବଂ ଶିଶୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରାଗାନ କରାଯାଉଥିବା ଗୀତ ଭେଦରେ ଶିଶୁଗୀତକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ। ବୟସ୍କଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁର ମନବୋଧ ନିମନ୍ତେ ବା ଶିଶୁ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇଥାଏ। ବିଶେଷକରି ମାଆ, ଶୁଭୀ, ଜେଜେମା, ଆଜ୍ଞା, ପ୍ରଭୃତି ପରିବାରର ବୟସ୍କା ମହିଳାମାନେ ଏହା ଗାଇଥାନ୍ତି। ସେହି ଗୀତର ଲକ୍ଷ୍ୟଥାଏ ଶିଶୁଟିକୁ କାନ୍ଦରୁ ବିରତ କରାଇବା, ଶୋଆଇବା ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରିବା। ତେବେ ଶିଶୁଟି ଚିକେ ବଡ଼

ହେଲାପରେ ନିଜେ ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କ ମେଳରେ ଗୀତ ଗାଇବା ଆରମ୍ଭ କରେ, ଏଥିରେ କୌତୁକ ଓ ମନୋରଞ୍ଜନ ଲକ୍ଷ୍ୟଥାଏ। ଏପରିକି ଅନେକ କ୍ରୀତାଗୀତ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁଗୀତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ।

୧. ଆଇ ଆଇରେ ନିଦ ମାଉସୀ

ନିଦ ଦେଇଯା ଛୁଆକୁ ଆସି
ଛୁଆ ବାପଘର ଆଳିମାଲିର
ଛୁଆ ଭାତଖାବ ସୁନାଥାଲିର।

ଛୋଟ ଶିଶୁଟିକୁ ସମୟରେ ସାଧାରଣତଃ ଏହା ଗୀତ ଗାଇବାର ପ୍ରଚଳନ ବାଲେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ।

୨. ନିଦ ମାଉସୀ ନିଦ ମାଉସୀ

ଚାଳବାଟେ ଆ
ସେରେ ଚାଉଳ ଦେନେ ବାବୁକୁ
ନିଦ କରେଇ ଯା ।

ଛୋଟ ପିଲାଟି ଯେତେବେଳେ କାନ୍ଦୁଥାଏ କିମ୍ବା ଯେତେବେଳେ ଅଟ୍ଟେ ହେଉଥାଏ, ତାକୁ ପ୍ରବୋଧନା ଦେବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ବୟସ୍କମାନେ ଗୀତ ଗାଇଥାନ୍ତି। ବାଲେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ ସାଧାରଣତଃ ଏହାକୁ ଛୁଆଭୁଲାଣିଆ ଗୀତ କହିଥାନ୍ତି, ଗୀତଟି ଏହିପରି –

୩. ନା' ନା'ରେ ବାଇଝୁଲିଆ ଝୁମୁରୀ ଗୀତ ଗାଏ
ଗାଈ, ମଇଁଷି ଉଦୁମା ଦେଇ ତାଳ ସଜ ଖାଏ
ତାଳ ସଜରେ କି ସୁଆଦ ଉଲାଣି ପାଟଣା

ଗୋଟିଏ ବୋହୂ ଆଣିଥିନି ଟଭାର ବିଟାଣା ।

ଛୋଟ ପିଲାଟି ପ୍ରଥମ କରି ଚାଲିବା ଶିଖୁଥିଲେ ବା ଛିଡ଼ାହେବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଥିଲେ ଘରର ମହିଳାମାନେ ତାକୁ ଦୁଇହାତରେ ଧରି ଭୂମିରେ ଛିଡ଼ା କରାଇ

ନଚାଇଥାନ୍ତି। ସେହି ନଚାଇବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି ତାକୁ ପିଲା ନଚାଇବା ଗୀତ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି। ସେହି ଗୀତା ବୋଲିବା ବେଳେ ସାଧାରଣତଃ, “ତା’ ଧେଇକି” ପଦଟି ଗୀତରେ ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଥାଏ।

୪. ତା’ ଧେଇକି

ବନା ମା’ ତା ଧେଇକି
ହଳ ଯିବ କୋଉ ସାଇକି ?

ହଳଯିବ ହଳଦୀପଦା
ବାଟରେ ଦେଖିଲି ସପୁରିବୁଦା
ସେଇଠି ବଇଦ ଥିଲା
ଘରକୁ ଡାକିନେଲା
ଧେଇକି, ତା’ଧେଇକି।

ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହେଲାପରେ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଗୀତ ଗାଇଥାନ୍ତି। ବିଶେଷକରି ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲିବା ସମୟରେ, ଗାଈ ଚରାଇବା ସମୟରେ କିମ୍ବା ଖେଳିବା ସମୟରେ ପିଲାଏଁ ଗୀତା ଗାଆନ୍ତି । ଗୀତ ସହିତ ଅନେକ ଅର୍ଥହୀନ ଅଥଚ ଆନନ୍ଦଦାୟୀ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିଥାନ୍ତି ଯାହା ଛନ୍ଦୋବନ୍ଧ କରିଥାଏ ଗୀତକୁ। ଯେପରିକି - ଇଟିଂ ବିଟିଂ, ଅଗ୍ଡମ୍ ବଗ୍ଡମ୍, ଅକଲ୍ ମକଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ -

୫. ଅକଲ୍ ମକଲ୍ ଟକଲ୍ ଟିଆଁ

ଧୂମ୍‌ସା ନାଗରା ବଜାଇ ଡିଆଁ

ଡିବି ତମୁରୁ ବାଜଇ ଢୋଲ

କହ୍ନାଇ ବାଡ଼ିର ଦନାଇ ଚୋର ।

ସେହିପରି ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗୀତ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରୀ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରୀରେ ଦୁଇଜଣ ଉପଭୋକ୍ତା ଥିଲା ବେଳେ ଏହି ଗୀତରେ ଜଣେ ହିଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଉତ୍ତର କରିଥାଏ। ଏହା ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ ସହିତ

ପିଲାଙ୍କ ମନର ଅନେକ ଅକୁହା କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ।

୭. ଆୟ ଆୟରେ ଯୋଡ଼ି ବଣି ଗାଈ ମଣିତେ ଯିବ ।
ମା' ବାପା ଗାଳି କନେ ଯୁଗୀ ବେଶ ହେବ ।
ଭୁକ କନେ ଖାଇବା କିସ ? ଅଷାଡ଼ିଆ ଫଳେ
ଶୋଷକନେ ପିଇବା କିସ ? ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ଜଳ ।
ନିଦ ମାଡ଼ିନେ ଶୋଇବା କେରି ? ଗାଈ ପେଟ ତଳ ।
ଶୀତ କନେ ଘୁଡ଼ିବା କିସ ? ଗଛର ପିକଳ ।

ଏହିସବୁ ଶିଶୁଗୀତ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ଅନେକ ଗୀତର ପ୍ରଚଳନ ଭୋଗରାଇ, ବାଲିଆପାଳ, ବସ୍ତା, ଜଳେଶ୍ୱର, ନୀଳଗିରି ଓ ସୋର ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ବିଶେଷକରି ମାଆ ଓ ବୟସ୍କା ମହିଳାମାନେ ଏହି ଶିଶୁଗୀତର ସୃଷ୍ଟି ଓ ଜଗତିକରଣର ପ୍ରଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ଗାଁ ଗହଳିରେ ସେସବୁ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ।

୭. ସେହିପରି ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

ଟିକି ଚଢ଼େଇ ଟିକି ଚଢ଼େଇ
ପିଆଜ ପତର ଖାଏ / ଟିକି ବୋହୂକୁ ଆଣିତେ ଗନେ
ଝୁମୁରି ଗୀତ ଗାଏ ।

୮. ଇଟିଡ଼ି ମିଟିଡ଼ି ଧାଇଁ ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ି
କାଈଁତ କାକୁଡ଼ି ନଳିତା ପିତା
ଛଅ ବୋହୂଙ୍କର ଛଅ ଦୁହିତା
ଛଅ ଗଲେ ଉତ୍ତର/ ତହିଁ ପାଇଲେ ପିତଳ
ପିତଳ ଖଣ୍ଡି ହଜିଲା
କୁଲା ତାହିଁ ତାହିଁ ବାଜିଲା ।

କାନ୍ଦଶାଗୀତ

କାନ୍ଦଶାଗୀତସାଧାରଣତଃ ବିବାହ ସମୟରେ ସମବେଦନା ପାଇଁ କିମ୍ବା ସ୍ମୃତିକୁ ମନେପକାଇବା ପାଇଁ ବୋଲାଯାଇଥାଏ । କେହି କେହି ଏହାକୁ ବିବାହ ଗୀତା ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଗୀତର ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଗ୍ରାହକ

ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର ଏହି କାନ୍ଦଶା 'ଗୀତକୁ ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କ ଓ ଦୁଃଖଗୀତି' ଭାବରେ ଅଭିହିତ କରିଛନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ବିବାହ ସମୟରେ ଝିଅଟିଏ ବାପାଙ୍କୁ, ମାଆଙ୍କୁ, ମାମୁ ,ଭାଇ, ଭଉଣୀ ଓ ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କୁ ଧରି କାନ୍ଦିଥାଏ ଓ ବହୁନି ବହୁନି ତା'ର ଆଦୁରତା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ କଥାକୁ ନେଇ ଗୀତ ଆକାରରେ ଗାଇଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନମାନେ ଝିଅକୁ ପ୍ରବୋଧନା ଦେବାପାଇଁ ଓ ନିଜ ମନର ଆର୍ତ୍ତକୁ ଏହି କାନ୍ଦଶା ଗୀତରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ଶିଶୁଗୀତ ଓ ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟାଭିତ୍ତିକ ଗୀତଠାରୁ ଦୀର୍ଘ । ଏପରିକି ଝିଅଟିଏ ନିଜ ପିଲାଦିନରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ କଟିଥିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଏହି ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ବଖାଣିଥାଏ । କୁଞ୍ଜହାବିହାରୀ ଦାଶ ତାଙ୍କ 'ପଲ୍ଲୀଗୀତି ସଞ୍ଚୟନ'ରେ କାନ୍ଦଶା ଗୀତ ଓ ବିବାହ ଗୀତକୁ ଅଲଗା ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରି ସଂକଳିତ କରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ ସମୟମାନଙ୍କରେ ବିଶେଷକରି ବୁଢ଼ାବରକୁ ଝିଅକୁ କନ୍ୟାସୁନା ବଦଳରେ ବିବାହାଦେବା ପ୍ରଥାଥିଲା । ଏପରିକି ଝିଅ ବିବାହବେଳେ କେବଳ ପରିବାର ଲୋକେ 'ଦେଲାନାରୀ ହେଲାପାରି' ନ୍ୟାୟରେ ଝିଅକୁ ବିବାହ ଦେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ବିବାହ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଝିଅ ଅନେକ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଉଥିଲେ । ସେହି ପୀଡ଼ା ଭିତରୁ ଅନେକ କାନ୍ଦଶା ଗୀତର ସୃଷ୍ଟି । ନିମ୍ନରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳର କିଛି କାନ୍ଦଶା ଗୀତ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଗଲା -

୯. ଇନ୍ଦ୍ର ଯାଇଛନ୍ତି ଜଳ ଆଣିତେ - ଗୋ ମାଆ
ଭାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଜୁଇ ଖୋଳିତେ - ଗୋ ମାଆ
ଇନ୍ଦ୍ର ଜଳ ଆଣି ବରଷ କଲା - ଗୋ ମାଆ
ଭାଇ ଜୁଇ ଖୋଳି ଫେରିଆସିଲା - ଗୋ ମାଆ
(ମାଆ ପ୍ରତି ଝିଅ)

୧୦. ସାତ କଷା ଫଳ ପାଞ୍ଚ ପା' ଘିଅ - ଏ ବାପା
ତାକୁ ଦେଇ ବାପା ସମ୍ପିଲ ଝିଅ - ଏ ବାପା

ଝିଅ ସମ୍ପର୍କ ବାପା କି ଯଶ ଗଲ - ଏ ବାପା

କଂସେଇ ହାତରେ ଅରପିଦେଲ - ଏ ବାପା।

(ବାପା ପ୍ରତି ଝିଅ)

୧୧. ଉଠିଲା ସୁଆରୀ ବସିବ ନାହିଁ - ହେ ମାଆ

ଘୂରି ଚାହିଁବାକୁ ଦିଶିବ ନାହିଁ - ହେ ମାଆ

ଗାଁ ପାରେଇନେ ନାଁ ନୁଚିବ - ହେ ମାଆ

ଚେକା ଛାଟିନେ ତା' ଘାଇ ବୁଜିବ - ହେ ମାଆ।

(ମା ପ୍ରତି ଝିଅ)

ଝିଅ ମାଆ ଜ୍ଵାଲି ଆଗରେ କାକୁଡ଼ି ମାନତି କରିଥାଏ,
ତା' ଝିଅ ପ୍ରତି ଯେପରି ସ୍ନେହଶ୍ରଦ୍ଧା ଅତୁଟ ରହୁ
ଶାଶୁଘରେ। ସେଥିପାଇଁ ଜ୍ଵାଲିର ହାତଧରି କହେ -

୧୨. ମୁଠିଏ ଅଗାଧି ଗୁଡ଼ିଏ ଧାନ,ବାବୁ ମୋହନ

ପାଇଅଛି ମୁଁ ତ ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ,ବାବୁ ମୋହନ

କାଲି ଆଣିଥିଲି ଫୁଲ ବିମାନ,ବାବୁ ମୋହନ

ଠାକୁର ବେକକୁ ସୁନା ପଇତା , ବାବୁ ମୋହନ

ମୋ ଝିକୁ ନକରିବ ହାନିସ୍ତା,ବାବୁ ମୋହନ।

କାନ୍ଦଣା ଗୀତ ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଛି ଗୀତର ପ୍ରଚଳନ
ବିବାହ ସମୟରେ ରହିଛି,ଯେଉଁଥିରେ ଝିଅ ପରଘରକୁ
ଯିବା ,ସାଙ୍ଗସାଥୀ ବିବାହକୁ ନେଇ ଥଙ୍ଗା କରିବା, ଝିଅଟି
ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିନୟ କରିବା ପ୍ରସଙ୍ଗ
ବଞ୍ଚିତ। ସେହିପରି କିଛି ଗୀତ ହେଉଛି -

୧୩. ଆଗରେ କାନ୍ଦେ ମା' ମାଉସୀ ପଛରେ କାନ୍ଦେ ପର

ପରଜାପତିର ଲେଖା ରହିଛି ପର ଘରକୁ ଚାଲି।

୧୪. ଉଡ଼ିଗଲା ପ୍ରଜାପତି ପଡ଼ିଗଲା ଫାନ୍ଦେ

ବରର ପାଦଧରି କନିଆରୀଣୀ କନ୍ଦେ।

ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଗୀତ ଫାନ୍ଦିଲା ବେଳେ ବରର ନାମ ଓ
କନିଆର ନାମ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ି ସାଙ୍ଗମାନେ ମଜା
କରିଥାନ୍ତି। ପୁଣି କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୀତରେ ଝିଅ ଗାଁ ନାମ
ଓ ପୁଅର ପାରିବାରିକ ସଞ୍ଜ୍ଞା କିମ୍ବା ଗାଁ ନାମ ଯୋଡ଼ି

ଗୀତର ସଂରଚନା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ। ଯେପରିକି -

୧୫. ଓସ୍ତ ଗଛର ପାନିଆ

ନୀଳଗିରି ଝିଅ କନିଆ

ଚଉଧୁରୀ ପୁଅ ବର

ପାଲିଙ୍ଗ ସଜ କର

ବର - କନିଆ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବି କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୀତରେ
ଥାଏ। ଆଉ କେଉଁ ଲୋକଗୀତରେ ଝିଅର ଝୁଣ୍ଟିଆ,
ହାତର ଶଙ୍ଖାରୁଡ଼ି ବିବାହ ସମୟରେ ପେଡ଼ି
ସଜାଇବା,ଝିଅ ଘରକୁ ପାନବଟା ଦେବା ବିଷୟ ମଧ୍ୟ
ରହି ବାଲେଶ୍ଵରୀ ଲୋକସଂସ୍କୃତିକୁ ପ୍ରତିଭାତ କରୁଛି।
ସେହି ଧରଣର କିଛି ଗୀତ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଗଲା।

୧୬. ବର ବେଦୀରେ ଦୁଇ ପଇତା କେମନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ସଜେ
କନିଆ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ଦି' ମୁଠି ଝୁମୁର ଝୁମୁର ବାଜେ।

୧୭. ବାପ କହିଲା ତୁଲି ଦେବା, ମା' କହିଲା ଖଟିଆ।

ଆହୁରିମାଳ ରାତି କରୁଛି ଗୋଡ଼କୁ ନେବ ଝୁଣ୍ଟିଆ

ଭାର ନେଲା ଥୁର ନେଲା ତା'ପରେ ନେଲା ବଟା

ଆହୁରିମାଳ ରତି କରୁଛି,ନେବ ପାନଖିଆ ବଟା।

ଚଢ଼େଇ ଦୁଇଟି କୁରୁଡ଼ା କୁରୁଡ଼ି

ଉଡ଼ିଗଲେ ବେଶା ବାରି

ବାପ ସଜାଡ଼ିଲେ ଆଳିମାଳିକା ହେ

ଖୁଡ଼ୀ ସଜାଡ଼ିଲେ ପେଡ଼ି।

ସାମାଜିକ ଗୀତ

ଲୋକଗୀତ ସୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉତ୍ସ ହେଉଛି
ସାମାଜିକ ଚଳଣି ଓ ପ୍ରଥା ପରମ୍ପରା। ଏପରିକି
ଲୋକାଚାର ଓ ବିବିଧ କୌଳିକର୍ମ ଆଧାରିତ ହୋଇଥାଏ
ଲୋକଗୀତ ବିଶେଷକରି ଶ୍ରମ ନିର୍ଭରଶୀଳ ମଣିଷ ବିଭିନ୍ନ
ସମୟରେ ଶ୍ରମଲାଘବ ପାଇଁ ମନକୁ ମନ ଫାନ୍ଦିଥାଏ।
ଯେପରିକି କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଶଗଡ଼ରେ ଶସ୍ୟ
ଅମଳ କରିଆଣିବା, ଡଙ୍ଗା ବାହିବା,କାଠହାଣିବା,ଗାଈ

ଚରାଇବା ସମୟରେ ଯେମିତି ଗୀତଗୁଡ଼ିକଜନସମୂହ
ଦ୍ଵାରା ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି ଗ୍ରାମ୍ୟ
ମହିଳାମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହେଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ତା'ର
ବ୍ୟବହାରିକତା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ।

ବାଲେଶ୍ଵର ଅଞ୍ଚଳ ଏକ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଅଞ୍ଚଳ
ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଯେତିକିବି
ଲୋକଗୀତର ବ୍ୟବହାର ଦେଖା ଯାଇଛି ସେଥିରେ କୃଷି
ସମ୍ପର୍କୀତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିଛି, ସେଥିରୁ କିଛି
ଉଦାହରଣ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା।

୧୮. ଗୋସେଇଁ ଯାଇଛି ଧାନବିଲକୁ
ଧାନବିଲରୁ ଆଣିଦେବ ଶଙ୍ଖଟିଲକୁ
ଶଙ୍ଖଟିଲ ବୋଲି କହିବୁ ନାହିଁ
ଦିଅର ଆଗରେ ବସିବୁ ନାହିଁ।

୧୯. ଘୋରଣାରେ ଘୋରିଦେଲି ମାଣ୍ଡିଆର ବୃନ୍
ଗୋବିନ୍ଦ ବେକରେ ନନା, ଚାରିକାଟା ସୁନା
ଗୋବିନ୍ଦ ଚାଷିକଲେ ବାରିମାଲେ ଯାଇ
ଖରା ଚାରିମାସ ଘୋଟଣା ବହିବୁ ତୁହି
ଘୋଟଣା କହିଲେ ନନା କିସ ଦେବୁ ଲାଞ୍ଜ ?
ହସ୍ତକୁ ଦେବି ମାଲୋ, ନୀଳବତୀ କାତ
ନୀଳବତୀ କାତ ମାଲୋ, ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଯିବ
ସୁବର୍ଣ୍ଣର ବୁଡ଼ୀ ଦେଲେ, କାଳ ଯାକ ଥିବ
ଅରଗଡ଼ ମରଗଡ଼ ଭୁଇଁଶରଗଡ଼
ବେଲୁଅ ଝୁମ୍ପାବେଲ କୁରୁପା
ବରଗଛ ମୂଳେ ଦାଣ୍ଡି
ଅରୁଆ ଚାଉଳ କାଣ୍ଡି
ଉଷୁନା ଚାଉଳ ପିତା
ମଦନ ହାତରେ ଚିତ
ମଦନ ଯାଇଛି ଗୁଆ ମାଳକୁ
ଧରିଆଣିବ ସେ ଶଙ୍ଖ ଟିଲକୁ

ଟିକି ଟିକି ଧାନ ଶହେ ଭରଣ
ବାପା ଧରିଛନ୍ତି ସୁନା ଲକ୍ଷଣ
ମାଆ ଧରିଛନ୍ତି ଫୁଲ ଚାଙ୍ଗୁଡ଼ି
ବୋହୂ ଧରିଛନ୍ତି ସୁନାର ଥାଳି
ଆମେ ଦି ଭଉଣୀ କିସ କରିବା
କୁସୁମୀ ନଈକୁ ତେଇଁ ପଡ଼ିବା

ଏହିସବୁ ଗୀତରେ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନସିକତା ବିବିଧ ଅନୁଭୂତି,
ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା
ସମସ୍ୟାର କ୍ରିୟା – ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଆଦି ପ୍ରକାଶିତ। ତେବେ
ବ୍ୟବହାରିକତା କାରଣରୁ ଏସବୁ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ
ଲୋକପ୍ରିୟ ଯେ ହଠାତ୍ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କର ଘଟଣା
ଆସିଲେ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ମୁଖକୁ ଚାଲିଆସେ। ଏପରିକି ଏହି
ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ମୁଖ୍ୟ ଚାହାନ୍ତି ତାଙ୍କ
ସନ୍ତାନମାନେ କୃଷି ଓ ବାଣିଜ୍ୟ କରନ୍ତୁ। ସେଥିପାଇଁ
ମାଆମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପୁଅ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲୋକଗୀତ
ଫାନ୍ଦି ଗାଇଥାନ୍ତି।

BINDU BIMARSHA...

ଦୋଳି ଦୋଳାଇଲି ନାଆଁ ଦେଲି ଲାହିରା
ବାରମାସୀ ଧାନ ପାଟଇ ସବୁ କଳାଜିରା
ସବୁ କଳାଜିରା କାହିଁ କା' ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣି
ବରମୁଣ୍ଡେ ପାଟ ଖଣ୍ଡୁଆ ନନା ମୁଣ୍ଡେ ଗଣି
ମୋର ବାଡ଼ି ଅଗଣା ଚଣଉ ବାଜିଲେ ଝଟା
ଶକାଟ ଖେଳିବୁରେ ବାବୁ ମଧୁବନ ତୋଟା
ଆଖିଠାରିଠାରି ଆଖି ହେଲା ଗାଂଖିଆ
ସବୁଗୁଣେ ପୁଅ ପାଇଛୁ ଯାତି ପାନଖିଆ
ଯାତି ପାନଖିଆ ଓଠେ ନାହିଁ ମା'ରଙ୍ଗ
ଛାଡ଼ିଆଇଛି ପାନଗୁଆ ବୋଇତର ମଙ୍ଗ
ବୋଇତର ମଙ୍ଗକିଏ ବିକଲ ଖଜା
ସାଧବ ବୋଇତ ମୋ ବାବୁ କଳିଙ୍ଗର ରାଜା
କଳିଙ୍ଗର ରାଜା କଳିଙ୍ଗର ମୋ ନାତି
ମୋହରିବାଟେଚରାଇବ ଯୋଡ଼ା ପାଟହାତୀ

ଯୋଡ଼ା ପାଟହାତୀ କିଏ ଭାଙ୍ଗିଲ ତାଳ

ଅତି ସୁକୁମାର ମୋ ବାବୁ ଗାଲେ ଫୁଲମାଳ।

ସେହିପରି ବାଲେଶ୍ଵର ସଂସ୍କୃତିରେ ଧାନ-ପାନ-ମାନର ମହତ୍ତ୍ଵ ରହିଛି। କାରଣ ଏହି ଭୂମି ଧାନ-ପାନ-ମାନକୁ ନେଇ ତା'ର ଆର୍ଥିକାତ୍ମକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କେବଳ ସୁଦୃଢ଼ କରିନାହିଁ ବରଂ ତାକୁନେଇ ନିଜ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭୂମିରେ ସ୍ଥାପନ କରିଛି। ବୋଧହୁଏ ଏହି କାରଣରୁ ଅଧିକାଂଶ ବାଲେଶ୍ଵରୀ ଲୋକଗୀତରେ ଧାନ, ପାନ ଓ ମାନର ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ। ଏକ ଲୋକଗୀତରେ ଧାନ-ପାନ-ମାନର ମହତ୍ତ୍ଵ ରହିଛି ଯାହା ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ମନେହୁଏ।

ଚୂନଟାଣ ନାସ,ଲୁଣଟାଣ ମାଛ

ଗୁଆଟାଣ ପାନ, ରୁଆଟାଣ ଧାନ।

ଅନ୍ୟ କୌଳିକ କର୍ମ ସଂପର୍କରେ ଲୋକଗୀତରୁ ମଧ୍ୟ ସୂଚନା ମିଳେ। ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କ ଓ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଅନେକ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଲୋକଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥାଏ।

ବାଇଆ ମାଆ ଲୋ ବଉତି

କୁମ୍ଭାର ଘରର ନଉତି

ବଢେଇ ଘରର ଖୁଆଲୋ

ନେଖି ଦେଇଥିମି କଦଳୀ ପତରେ

ପାଟ ପତନୀ ଖୁଆ ଲୋ।

ଆକରରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲେବି ଅନୁଭୂତିରେ ଭରା ଅନେକ ଲୋକଗୀତ ଏବେବି ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ସମୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ। ତେବେ ଏହି ସବୁ ଲୋକଗୀତ ଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସମୟରେ ଲୋକଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିବାରୁ ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ପରମ୍ପରା କହିଲେ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ।

ଛଟା, ପ୍ରବାଦ ଓ ଦଗଦମାଳି

ଛଟା,ପ୍ରବାଦ, ପ୍ରବଚନ ଓ ଦଗଦମାଳି ଆଦି ଲୋକଧାରର ଭିନ୍ନ ଦିଗ। ଛଟାଗୁଡ଼ିକ ହାସ୍ୟରସାତ୍ମକ ଓ ମନୋରଞ୍ଜନଧର୍ମୀ ହୋଇଥିଲେବି ସାଂସାରିକ ଅନୁଭୂତିର ତାହା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ଵ କରିଥାଏ। ଏହି ଲଘୁ ପଦ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ। ଲୋକଗୀତ ସଂଗ୍ରହକମାନେ ଏହିଛଟାକୁ କେତେକାଂଶରେ 'ମାଇପିଙ୍କ ଛଟା' ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି।

କଷି ପଇତ କଷି ପଇତ

ଭାସି ଯାଇଉଥିଲୁ ମଝିନଇରେ

ଧରି ଆଣିଥିନି ତୋତେ

ଟାକୁଆ ଗାଲରେ ମାଉଁସ ନାଗିତି

ଜବାବ ଦଉରୁ ମୋତେ।

ଯଦି ଜଣଙ୍କର ଉପକାରକୁ ଅନେଜଣେ ଭୁଲିଯାଇ ବିପରୀତ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ସେଇଠାରେ ଏହି ପଦଟି ଶୁଣାଇ ଉପକାର କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟି ତିରସ୍କାର କରିବା ସହ ପୂର୍ବ କଥାକୁ ମନେ ପକାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି।

କଦଳୀ କଟିନି ତିନିଗଡ କନି

ମଝିଗଡ କନି ରାଇତ

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେନି ଟିକିଏ ଟିକିଏ

ରୁଷି ବସିତି ମୋ ଘଇତା

ଯୌଥପରିବାରରେ ସ୍ଵାଟିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ପରଷି ସାରିଲା ପରେ ସ୍ଵାମୀ ଭାଗରେ କେବେ କିଛି ଥାଏ କିମ୍ବା ନଥାଏ,ସେତେବେଳେ ସ୍ଵାମୀ ରୁଷିଥାଏ ସ୍ଵାମୀ ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି। ସେଇଠାରେ ଏହି ଛଟାଟି ସାଧାରଣରେ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ।

ସେହିପରି ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଡାକବଚନ,ପ୍ରବାଦ ଓ ଦଗଦମାଳି ସାମାଜିକ ନୀତି ନିୟମର ସୂଚନା ଦେଇଥାନ୍ତି। ସେଥିରୁ କିଛି ଉଦାହରଣ ଏଠାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା।

ମଙ୍ଗଳ ଉଷା ବୁଧ ପାହାନ୍ତି

ଯେଣେ ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯାଆନ୍ତି । (ଶୁଭ ଅନୁକୂଳ
ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚନା)

ମଥାରେ ପଗଡ଼ି ପଦରେ ତେଲ

ବଇଦ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ହୋଇବ ଗେଲ । (ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ
ସଚେତନତା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ)

ମଦତି ଚୋର, ଅଫିମା ଭୋଳ

ଗଞ୍ଜାଡ଼ି ଘରେ ନିତି ଲାଗେ ଗୋଳ (ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁନ୍ଦର
ପାରିବାରିକ ଜୀବନଧାରା ପାଇଁ ଉପଦେଶ)

ଆଗେ ବୁଣ ପଛେ ବୁଣ

ଗର୍ଭଶାକୁ ଟାଣବୁଣ

(କୃଷି ସୂଚନା ଓ ସଚେତନତା)

ତେଜୀ ନଡ଼ିଆ ବାଙ୍ଗରାଗୁଆ

ମଝି ମଝିଆ ତାଳ

ମଞ୍ଜି ଲଗାଇ ତାଡ଼କଲେ

ଫଲୁଥିବ କାଳକାଳ । (କୃଷି ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ)

କେବଳ ବାଲେଶ୍ବର ଲୋକଗୀତ ପରମ୍ପରା ଦୁହେଁ
ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଗୀତ ପରମ୍ପରେ ପ୍ରଚଳିତ ଲୋକଗୀତ
ଗୁଡ଼ିକର ବାଲେଶ୍ବରୀ ରୂପ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।
ଏପରିକି ବାଲେଶ୍ବର ସୀମାବର୍ତ୍ତୀ ଆଞ୍ଚଳରେ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର
ଲୋକଗୀତର ପ୍ରଭାବଥାଇ ଅନେକ ଲୋକଗୀତ
ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ ।

ଆୟ ମଣ୍ଡୁ ଘରେ ଯାୟ

ଗୁଆପାନ କିନେ ଖୟ

ଏକଟି ପାନ ପୁଞ୍ଜୁରା

ମାୟେର ଝିଅର ଝଗ୍ଡ଼ା

ହଲୁଦ୍ ବନେ କଲୁଦ୍ ପୁଲ

ଆମାର ବେଟା ଟଗରଫୁଲ

ଆଗେ କାନ୍ଦେ ମାଆ ମାଉସୀ

ପିଛେ କାନ୍ଦେ ପର

ପରାଜପତି ଲିଖନ ଅଛି

ପରଘରକୁ ଚଲ ।

ଜଗତୀକରଣ ପ୍ରଭାବ କାରଣରୁ ଲୋକଗୀତଗୁଡ଼ିକ
ଆଜି ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସମୟ ଆସିଛି
ଲୋକମୁଖରେ ପ୍ରଚଳିତ ସାହିତ୍ୟର ଅସାରତାକୁ
ନବ୍ୟାପୀତି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ଏହି ବାଟିକ
ପରମ୍ପରା ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅଜ୍ଞ । ତେଣୁ
ଲୋକମାନସର ସହଜ ଓ ଅକୃତ୍ରିମ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଏହିଧାରା
କେବଳ ବାଲେଶ୍ବର ଆଞ୍ଚଳ କାହିଁକି ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ
ପ୍ରତିହତ ହୋଇଛି । ସୂକ୍ଷ୍ମାତିସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଚାର, ପ୍ରଗତି
ଅଭିଜ୍ଞତା, ମୌଳିକ ସର୍ଜନମନସ୍କ ମନକୁ ଧାରଣ ସହ
ସାମୁହିକ ସୃଷ୍ଟିରେ ଭୂମି ଯୋଗାଇଥିବା ଲୋକଭୂମି ମଧ୍ୟ
କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ । ତେବେ ଆମକୁ ମାନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ
ଏହି ଲୋକଧାର ଆମର ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର
ଏକ ସଂଯୋଗ ସେତୁ । ଯଦି ଆମକୁ
ମାନବଜୀବନର ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗ ସଂପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ
ଆହରଣ କରିବାର ଅଛି ତେବେ ଏହି ଲୋକଗୀତଗୁଡ଼ିକ
ଯେ ଲୋକମାନସର ପ୍ରଜ୍ଞାକୁ ମୁକୁଳାଇ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗ
ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ, ଏହି ନିଃସନ୍ଦେହରେ
କୁହାଯାଇପାରେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧. ଭାଷାନୁଶୀଳନରେ ଜଳେଶ୍ବର - ଡଃ ଡମସାରାଣୀ
ଦାସ ମହାପାତ୍ର, ପ୍ର. ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକାଶ ଦାସ, ୨୦୧୭
୨. ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜନଜୀବନ ଉପରେ ଏହାର
ପ୍ରଭାବ - ସଂପାଦନ, ମନ୍ମଥ କୁମାର ପ୍ରଧାନ, ପ୍ର.
ନୀଳମଣି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ରୂପସା, ୨୦୦୫
୩. ପଲ୍ଲୀଗୀତି ସଞ୍ଚୟନ (ପ୍ରଥମଭାଗ) - କୁଞ୍ଜ ବିହାରୀ
ଦାଶ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିର, ୧୯୮୮